

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

INFO

Bakalářská práce

Autorský zákon a ochrana software

Miroslav Doležal

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Autorský zákon a ochrana software" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2012

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Čestmíru Halbichovi, CSc. za jeho vstřícný přístup, trpělivost a jeho cenné rady při psaní práce.

Autorský zákon a ochrana software

Author law and software protection

Souhrn

Bakalářská práce Autorský zákon a ochrana software je zaměřena na problematiku softwarového pirátství. Jsou zde uvedeny obecné požadavky na ochranu autorských děl, softwaru zvláště. Když už jsou známy požadavky na ochranu softwaru, musí se zjistit, komu přidělit autorská práva, a to bývá často problém, protože se na vzniku softwaru v mnoha případech podílí více lidí z různých oborů. Naproti tomu existují i autoři, kteří chtějí svá autorská práva radikálně omezit. Oba případy budou v práci podrobněji rozebrány.

Práce se dále věnuje vymáhání autorských práv ve světě pomocí důležitých mezinárodních smluv, které ovlivnily nebo mohou ovlivnit ochranu autorských děl. Doposud byla řeč o ochraně autorských práv, ale je důležité upozornit na největší rizika pro produkty a služby chráněné autorským zákonem.

Na základě teoretické části je navržena jednoduchá metoda ochrany softwaru ve firmách.

Klíčová slova: autorský zákon, ochrana software

Summary

Bachelor thesis Author's law and software protection focuses on the issues of software piracy. Some common requirements for protection of author's work are mentioned, especially protection of software. When the requirements for the software protection are known, we need to find out, who is the owner of author's rights, which is usually problematic, because many people from different branches take part in the software development. On the other hand, there are creators, who want their rights reduced. Both cases are described in detail.

This thesis also focuses on obeying the author's law in different countries through international agreements, that have influence over the protection of author's work. It is also important to point out the biggest threats for products and services protected by the author's law.

Based on the theoretical part, there is a simple method of software protection for companies implemented.

Keywords: author law, software protection

Obsah

Úvod.....	5
Cíl práce.....	6
Metodika	6
1 Autorský zákon	7
1.1 Rozdělení zákona.....	7
1.2 Autor	7
1.3 Zákonná domněnka autorství.....	8
1.4 Anonym a pseudonym	8
1.5 Spoluautoři.....	8
1.6 Autorské dílo.....	9
1.7 Vznik autorského práva	10
2 Ochrana software	11
2.1 Přidělení autorských práv	11
2.2 Výkon práv zaměstnavatelem.....	11
2.3 Rozbor práva České republiky.....	12
2.4 Rozmnožování díla	14
2.5 Rozšiřování díla	14
2.6 Pronájem díla	15
2.7 Půjčování díla	15
2.8 Vystavování díla	15
2.9 Sdělování díla veřejnosti.....	16
3 Mezinárodní smlouvy	17
3.1 Pařížská úmluva.....	17
3.2 Bernská úmluva	17
3.3 TRIPS.....	18
3.4 WIPO Copyright Treaty.....	18
3.5 Právní úprava v právu Evropské unie	19
3.6 ACTA.....	19

4	Licenční smlouvy.....	22
4.1	Typy licenčních smluv.....	22
4.1.1	Shareware.....	22
4.1.2	Freeware.....	23
4.1.3	Public domain	23
4.1.4	Creative commons	24
4.2	Důvody uplatňování autorského práva	24
5	Rizika a hrozby	26
5.1	Softwarové pirátství.....	26
5.2	Crack.....	26
5.3	Warez.....	27
5.4	Torrent	27
5.5	Úložiště dat	28
5.6	FTP servery.....	29
6	Kolektivní správa práv.....	30
6.1	Právní úprava kolektivní správy	30
6.2	Organizace kolektivní správy	31
7	Softwarové pirátství v České republice	32
7.1	Nelegální software	32
7.2	Nelegální software ve firmách.....	34
7.3	Odpovědnost za nelegální software ve firmách.....	34
7.4	Metoda ochrany software.....	35
	Závěr	36

Úvod

Snad každý člověk se setkal s autorským dílem. Ať už si to uvědomujeme nebo ne, autorská díla nás obklopují a téměř vše je výtvořem nějakého autora. Proto je důležité, abychom uměli s díly pracovat a vyhnuli jsme se jejich zneužívání. Nejdříve bylo autorské právo zaměřeno na díla, která měla hmotnou podobu, ale s rozšiřováním internetu, musel být autorský zákon pozměňován, aby vyhovoval dnešním potřebám.

Ne každá země má stejná kritéria, podle kterých posuzuje porušování autorských práv, a proto se vyvinuly dva zcela odlišné systémy, a to systém kontinentální a copyrightový. Tato práce je věnována především kontinentálnímu systému, ve kterém autorem díla musí být fyzická osoba a autor se za žádných okolností nemůže vzdát svých autorských práv, může je pouze radikálně omezit.

Naproti tomu v copyrightovém systému se autor může vzdát svých práv a k převodu může dojít na základě normální transakce nákup – prodej. V praxi tyto dva naprosto rozdílné systémy způsobovaly řadu problémů, a proto bylo nutné přes mezinárodní úmluvy k sobě tyto dva systémy přiblížit.

Jak už bylo řečeno, autorských práv se nejde vzdát, a proto k počítačovým programům existují licenční smlouvy, kterými dává autor nebo distributor svolení k užití díla a záleží jen na tom, jaká smlouva se k danému dílu vztahuje. Podle toho lze dělit programy, kterým se budeme věnovat v teoretické části. Dále se v teoretické části budeme věnovat autorskému právu v České republice, mezinárodním smlouvám, ochraně autorových majetkových práv a zaměříme se na rizika a hrozby, na která narazíme při ochraně softwaru.

Cíl práce

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku autorského zákona a ochrany softwaru. Práce nabídne pohled do právní úpravy autorského zákona České republiky, kde si ujasníme, jak legálně nakládat s autorskými díly.

Cílem bakalářské práce je:

- V literární rešerši definovat základní pojmy v oblasti autorského zákona.
- Upozornit na nejčastější způsoby šíření nelegálního softwaru a jejich stručná charakteristika.
- V praktické části analyzovat stav softwarového pirátství v České republice a navrhnout vlastní metodiku ochrany software ve firmě.

Jedním z cílů je také položení základu pro případné pozdější zpracování diplomové práce na dané téma.

Cílem práce není přinést nové poznatky v dané oblasti, ale shrnutí dané právní úpravy a nastínění možného budoucího vývoje.

Metodika

K dosažení stanovených cílů bakalářské práce bylo potřeba prostudovat potřebné právní předpisy České republiky týkající se autorského zákona. Dále bylo nutné prostudovat odborné publikace a internetové zdroje jež se týkají dané problematiky.

Část poznatků byla získána z vlastních zkušeností autora.

1 Autorský zákon

1.1 Rozdělení zákona

K ochraně autorů, jejich děl a dalších činností s tím souvisejících se využívá autorského zákona, který je rozdělen do sedmi hlav:

- Hlava I. Právo autorské
- Hlava II. Práva související s právem autorským
- Hlava III. Zvláštní právo pořizovatele databáze
- Hlava IV. Kolektivní správa práv
- Hlava V. Souběh ochrany
- Hlava VI. Správní delikty
- Hlava VII. Ustanovení přechodná a závěrečná

V práci se budeme zabývat převážně Hlavou I., na které si ukážeme tradiční způsoby užívání díla prostřednictvím internetu. Dále si v Hlavě II. ukážeme autorskoprávní aspekty některých technologií využívaných na internetu. A v Hlavě IV. se dozvíme o organizacích, které se zabývají kolektivní správou práv.

1.2 Autor

Autorem díla je pouze fyzická osoba, která dílo skutečně vytvořila. Právnícká osoba nemůže být autorem díla, ta může pouze nabýt práv k výkonu majetkových práv včetně práva dílo užít. Stále jde však o odvozené nabytí práv.¹

Zákon dále ošetřuje, že nebudou poškozena ničí práva při vytváření souborných děl. To znamená, že vybrané a uspořádané části různých děl nesmí porušovat nebo zasahovat do

¹ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

ničích autorských práv.² Autorská práva uspořadatele a práva autorů děl zařazených do souboru trvají vedle sebe.

1.3 Zákonná domněnka autorství

Jak už bylo řečeno, autorem díla je fyzická osoba, jejíž jméno je uvedeno na díle nebo je uvedeno v rejstříku vedeném příslušným kolektivním správcem.³ Toto ustanovení se použije i tehdy, je-li jméno uvedené na díle pseudonym a autorem přijatý pseudonym nevzbuzuje pochybnosti o jeho identitě.

1.4 Anonym a pseudonym

Může nastat situace, že se autor k dílu nechce hlásit a jeho jméno na něm nemusí být uvedeno nebo jej autor může publikovat anonymně nebo pod pseudonymem. Autorova identita nesmí být bez jeho souhlasu zveřejněna a výkon spolu s ochranou autorských práv k dílu vykonává vlastním jménem osoba, která dílo zveřejnila.

1.5 Spoluautoři

Dílo, které vznikne prací dvou nebo více autorů je dílo spoluautorů, ale to pouze za předpokladu, že je dílo jediné a nedílné. Části, na kterých se jednotliví autoři podílely lze ovšem odlišit, ale nelze je použít samostatně.

Na druhé straně barikády stojí dílo souborné, ve kterém se jedná o jednotlivá, odlišitelná a samostatně chráněná díla více autorů. Důležité je rozlišovat, kdo je spoluautor a kdo ke vzniku díla přispěl pouze poskytnutím rady (technické, odborné, administrativní...)⁴

K právním úkonům týkajících se díla jsou oprávněni a povinni všichni autoři společně a nerozdílně. To ovšem neplatí o výnosech z díla. Ty se dělí úměrně podle velikosti

² Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

³ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

⁴ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

příspěvků jednotlivých spoluautorů.⁵ Výnosy se dělí rovnoměrně jen tehdy, když nelze rozeznat podíly práce jednotlivých autorů.

I přesto, že podíly na autorství a výnosech nemusí být stejné, o nakládání s dílem spoluautorů rozhodují spoluautoři jednomyslně. Pokud by jeden autor bez vážného důvodu bránil nakládání s dílem, mohou se ostatní spoluautoři domáhat jeho souhlasu u soudu.

1.6 Autorské dílo

Aby dílo mohlo být považováno za autorské a ne za plagiát, je důležité, aby splňovalo základní pojmové znaky autorského díla, které vyplývají z generální klauzule:

1. *Musí jít o dílo umělecké či vědecké, a to ve smyslu základní tvůrčí kategorie díla, resp. tvůrčího ztvárnění (vyjádření) díla způsobem, aby bylo objektivně vnímatelné jako dílo literární či jiné dílo umělecké či vědecké;*
2. *Jako takové musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, umělecké či vědecké, s tím, že základem pro to je tvůrčí činnost jakožto činnost autora duševní;*
3. *Musí být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě nezávisle na tom, zda trvale nebo pouze dočasně, jakož i na rozsahu díla, účelu, či významu, tedy bez jakékoli relevance času, rozsahu, účelu i významu.⁶*

Autorská díla lze rozdělit do několika skupin (kategorií) a to jsou díla slovesná, hudební, dramatické, hudebně dramatické (opera, muzikál, opereta), choreografické, pantomimické, fotografické, dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, audiovizuální, výtvarné, architektonické, dílo užitého umění, kartografické, databáze, fotografie, ale hlavně počítačové programy, kterým se budeme později podrobněji věnovat.⁷

⁵ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

⁶ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

⁷ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

1.7 Vznik autorského práva

Jeden z nejčastějších omylů je, že myšlenka je chráněna autorským zákonem. Autorské právo k dílu vzniká v okamžiku, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Rozhodující je pouze to, kdo uspořádal a zapsal myšlenky, například do programovacího jazyka, proto je velký problém vymáhání práv u „spoluautorů“ analytiků, bez jejichž práce by počítačové programy jen těžko vznikaly.⁸

Všechna díla nemusí být chráněna zákonem, existuje řada výjimek v § 2 odst. 6 autorského zákona. Za autorské dílo se nepovažuje úřední dílo (právní předpis, rozhodnutí, veřejná listina a další). Postih nám nehrozí ani při užívání děl, které jsou spojeny s výtvořmi tradiční lidové kultury, ale pouze za určitých podmínek. U díla není znám autor a zároveň nesmíme snížit hodnotu díla. Poslední výjimku tvoří politický projev a řeč pronesená při úředním jednání.⁹

⁸ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

⁹ Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

2 Ochrana software

2.1 Přidělení autorských práv

Software má jako každé autorské dílo svého autora, jemuž náleží příslušná autorská práva. I přesto, že počítačový program nemusí být vždy v hmotné podobě, je chráněn stejně, jako díla literární. V zákoně je ovšem zakotveno, že autorem může být pouze fyzická osoba, a proto by mohl být problém s určením osoby, které autorská práva náleží. V současné době se na vývoji jakéhokoliv komplexnějšího softwaru podílí skupiny lidí z různých oborů (analytici, programátoři, manažeři a další). V mnoha případech se na vývoji software podílejí i externí konzultanti a programátoři. Často by pak mohl vzniknout problém, komu přidělit autorská práva.

2.2 Výkon práv zaměstnavatelem

Autorský zákon přisuzuje autorství primárně subjektu, který dané dílo vytvořil. V zákoně se však myslí i na ostatní, kteří se na tvorbě díla, ať už finančně, materiálně nebo organizačně podíleli. To znamená, že když je daný software vyvíjen zaměstnanci společnosti (programátory), která vývoj daného softwaru zastřešuje, jsou za autory softwaru považováni programátoři, kteří vytvořili zdrojový kód, nicméně k výkonu tzv. majetkových práv autorských je oprávněn zaměstnavatel.¹⁰

Právo k poskytování licencí, distribuci a získaný výtěžek patří ICT společnosti, která se stará o vývoj a financování softwaru. Vše je zařízeno prostřednictvím institutu tzv. zaměstnaneckého díla, který chrání investici subjektů, které se na vytvoření daného díla podílely.

Podobná situace nastává i v případě, kdy se na vývoji softwaru pod záštitou ICT společnosti podílejí kromě interních i externí programátoři. Pokud programátoři pracují na základě smlouvy o dílo, je výsledné dílo považováno za dílo kolektivní, přičemž zákon

¹⁰ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

stanovuje, že i taková díla jsou považována za díla zaměstnanecká, a výkon majetkových práv k nim tedy náleží ICT společnosti, která na celý projekt dohlíží.

V praxi se někdy stává, že tato forma spolupráce není správně ošetřena smlouvami a firmy uplatní uvedený model a nezajímají se, jestli je smlouva uzavřena s fyzickou osobou nebo firmou. V autorském zákoně se v dané situaci řeší výhradně vztahy založené na smlouvě o dílo s autorem díla, tj. jen s fyzickou osobou.

Jsou-li programátorské práce zabezpečované smlouvou s jinou společností, je nezbytné udělení licence k užití předmětného díla.

2.3 Rozbor práva České republiky

Před tím než zpřístupníme dílo pomocí internetu, si nejdříve musíme ujasnit, podle jakých práv je autorské dílo chráněno. Chceme-li analyzovat postup zpřístupnění díla z internetu například: webovou stránku napsanou v jazyku HTML musíme si položit několik základních otázek, díky kterým se vyhneme případným komplikacím při užití díla.

První otázkou, kterou si musíme položit, by mělo být, jestli je dílo chráněno podle našeho autorského zákona. V tomto případě nás bude zajímat, jestli jde o materiál takové povahy, že využívá ochrany podle autorského zákona České republiky a pokud jde o díla cizí, musíme vědět, jestli taková díla spadají do věcné působnosti našeho autorského zákona. Obě podmínky musí být splněny zároveň.¹¹

Jak už bylo výše zmíněno, aby dílo bylo chráněno podle našeho autorského zákona, musí jít o dílo umělecké a vědecké, které je jedinečné svým výsledkem. Když máme splněnou první podmínku, musíme se přesvědčit o tom, že dílo spadá do věcné působnosti našeho autorského zákona. Než se budeme zabývat věcnou problematikou, musíme zjistit, jestli se na daný případ vztahuje český a ne třeba německý autorský zákon. Když si ujasníme, jaký model aplikovat, přistoupíme k věcné působnosti práva.

¹¹ Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

Díla státních příslušníků České republiky jsou vždy chráněna naším autorským zákonem bez ohledu na to, kde byla zveřejněna či vytvořena.¹² V případě zvukových záznamů, zvukově obrazových záznamů, rozhlasového a televizního vysílání, zveřejnění volného díla, tedy tam, kde vždy nejde o fyzickou osobu, se za rozhodující faktor považuje to, zda se sídlo výrobce atd. nachází na území České republiky.

Pokud nejde o českého státního příslušníka s bydlištěm v České republice, je dílo chráněno, pokud je tak ujednáno v mezinárodní smlouvě, kterou je Česká republika vázána. Smlouvu nalezneme ve Sbírce mezinárodních smluv. Další možností je, že dílo bylo poprvé zveřejněno na území České republiky a nebo má autor bydliště v České republice.

Druhá otázka, která by nás měla zajímat, je, jestli je tento konkrétní postup (akt užití díla) chráněn podle našeho autorského zákona a zda-li k užití díla potřebujeme souhlas autora či jiné oprávněné osoby. K užití díla potřebujeme od autora oprávnění, a to získáme, když nám udělí tzv. licenci k užití díla. V zákoně však zcela chybí obecná definice výrazu „užití díla“ a to znamená, že je kladen velký důraz na odpovědnost třetích osob tzn. uživatelů díla.¹³

Abychom ochránili autorova práva, existují zde pravidla tzv. taxativní výčet výlučných majetkových práv:

- a) *právo na rozmnožování díla;*
- b) *právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla;*
- c) *právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla;*
- d) *právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla;*
- e) *právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla;*
- f) *právo na sdělování díla veřejnosti, hlavně*

¹² Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

¹³ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

- 1 *právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla*
- 2 *právo na vysílání díla rozhlasem či televizí*
- 3 *právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla*
- 4 *právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla*¹⁴

2.4 Rozmnožování díla

Rozmnoženinu díla chápeme jako chování, kdy je vytvořena jedna nebo více kopií díla. Odlišujeme rozšiřování rozmnoženin jako samostatný způsob užití díla. Rozmnožování se plně vztahuje na digitální prostředí, zejména na užití děl v digitální podobě. Například, když uložíme chráněné dílo v digitální formě na elektronické médium, jde o rozmnožování ve smyslu čl. 9 Bernské úmluvy.¹⁵

Proto je také v zákoně upraveno, že za rozmnožování díla je považováno zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla, a to v jakékoliv podobě.

2.5 Rozšiřování díla

Rozšiřováním díla se rozumí, zpřístupňování díla v hmotné podobě. V oblasti počítačových programů se jedná o prodávání programů tzv. krabicovým způsobem. To znamená, že si uživatel zakoupí nosič (například DVD, CD), který obsahuje program. Autorské dílo se obvykle nachází v krabici a k dílu je přiložena uživatelská příručka a případně další doplňky. Součástí při nakoupení nosiče je i uzavření smlouvy mezi prodávajícím (autorem nebo jinou osobou, která dostala licenci k šíření díla) a kupujícím, který získá právo užívat zakoupené dílo, ale musí dodržovat podmínky licenční smlouvy.

¹⁴ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

¹⁵ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

2.6 Pronájem díla

Pronájmem se rozumí, zpřístupnění díla za účelem hospodářského nebo obchodního prospěchu k dočasné osobní potřebě.

U pronájmu díla je důležitá formulace „ k dočasné osobní potřebě“. Pod pojmem dočasný si představíme časově omezený úsek, ovšem složitější je to, co se myslí pod pojmem osobní potřeba. Protože pro výklad osobní potřeby, jako omezení účelu pronájmu, není v občanském zákoníku dostatečná opora, takže se může stát, že by se dílo pronajalo jiné než fyzické osobě.¹⁶

2.7 Půjčování díla

Půjčování díla znamená, že je dílo zpřístupněno na zařízeních přístupných veřejnosti nikoliv za účelem hospodářského nebo obchodního zisku, ale k poskytnutí díla k dočasné osobní potřebě. Půjčování se od pronájmu liší jen nepatrně a to hlavně v tom, že se bere ohled na kulturně politické zájmy státu a vzdělávání.

To znamená, že jsou uděleny výjimky pro knihovny, archivy a jiná nevýdělečná školská zařízení, vzdělávací a kulturní zařízení, avšak tato výjimka se nevztahuje na počítačové programy, pokud nejde o půjčování těchto záznamů výlučně pro potřeby zdravotně postižených.¹⁷

2.8 Vystavování díla

Vystavováním díla se rozumí zpřístupnění díla v hmotné podobě, které je pak možno shlédnout nebo ho jinak vnímat. Zejména se jedná o díla výtvarná, fotografická, architektonická atd.. I když by se v souvislosti s internetem dalo hovořit o vystavování díla, není tomu tak, protože nejde o vystavování díla v hmotné podobě.

¹⁶ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

¹⁷ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

2.9 Sdělování díla veřejnosti

Pod pojmem sdělování díla veřejnosti, jsou demonstrativně uvedeny všechny dosud známé způsoby šíření díla v nehmotné podobě (živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově). Důležitý je zejména § 18 odst. 2, na kterém je vidět, jak se autorský zákon zaměřil na technologické změny.¹⁸ Lze tedy říci, že zpřístupnění díla pomocí internetu splňuje zákonné znaky sdělování díla veřejnosti, ale i rozmnožování díla.

¹⁸ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

3 Mezinárodní smlouvy

3.1 Pařížská úmluva

Je to základní mezinárodní úmluva pro všechna průmyslová práva. Byla podepsána 20. března 1883 v Paříži, ne všechny státy byly jednání přítomni, a proto se přidávaly postupně. V průběhu let byla smlouva několikrát revidována a nakonec byla v roce 1979 změněna. V současné době je jejími členy více jak 160 států.¹⁹

Úmluva upravuje patenty, vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory, tovární a obchodní známky, známky služeb, obchodní jména, údaje o původu zboží a označení původu. Země, které podepsaly Pařížskou úmluvu, jsou povinny zajistit příslušníkům Unie účinnou ochranu proti nečestné soutěži. Státy jsou dále zavázány ke zřízení zvláštního úřadu pro průmyslové vlastnictví.²⁰ U nás je takovouto institucí Úřad průmyslového vlastnictví.

3.2 Bernská úmluva

Jde o mezinárodní úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl, která byla uzavřena roku 1886 ve švýcarském Bernu. Tato úmluva byla jednou z nejdůležitějších, protože státy běžně neuznávaly autorská práva cizích státních příslušníků.²¹ Díky této dohodě byl stanoven jednotný minimální základ pro ochranu autorských práv ve všech státech, které se pod úmluvu podepsaly.

V Bernské úmluvě jsou práva rozdělena na majetková a osobní. Dále je ve smlouvě stanoveno, že dílo je chráněno hned po jeho vytvoření. Významné bylo též rozšíření ochrany autorského díla i mimo stát, ve kterém dílo vzniklo, protože tato úmluva zavedla

¹⁹ epravo.cz, r. (Citováno 20. 3 2012). *epravo*. Načteno z <http://www.epravo.cz/top/clanky/parizska-umluva-na-ochranu-prumysloveho-vlastnictvi-4030.html?mail>

²⁰ epravo.cz, r. (Citováno 20. 3 2012). *epravo*. Načteno z <http://www.epravo.cz/top/clanky/parizska-umluva-na-ochranu-prumysloveho-vlastnictvi-4030.html?mail>

²¹ Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

pravidlo stejných práv autora ve všech zemích, které se pod Bernskou úmluvu podepsaly. Dílo je chráněno Bernskou úmluvou ještě 50 let po autorově smrti.²²

3.3 TRIPS

S Bernskou úmluvou je úzce spojena úmluva TRIPS, která je spravována Světovou obchodní organizací (WTO). Tato úmluva je považována za významnou zejména z ekonomického či tržního hlediska. Její podstatná část se vztahuje převážně k majetkovým právům a jejich obchodování. Hlavní problémy, na které se úmluva TRIPS soustředila, byly převážně práva umělců a vydavatelů, ochranné známky, problém s označením země původu nebo ochranu důvěrných informací. V úmluvě jsou zakotveny i prostředky pro vynucování ochrany a vymáhání nároků při porušení autorských práv.²³

Úmluva dále zdůrazňuje, že počítačové programy jsou chráněny jako díla literární, bez ohledu na formu jejich vyjádření. Dohoda se zaměřuje na některé nové způsoby ochrany, například způsoby užití díla přes Internet. Pokud chce některý stát přistoupit k úmluvě TRIPS musí nejprve podepsat Bernskou úmluvu.

3.4 WIPO Copyright Treaty

V prosinci 1996 vznikla nejnovější mezinárodní úmluva, která je zaměřena na ochranu pomocí copyrightu. S rozvojem a šířením Internetu bylo nutné zavést nová opatření na ochranu autorských práv, a proto je tato dohoda zaměřena hlavně na ochranu počítačových programů. Speciálně se zaměřuje na užití díla prostřednictvím sítě Internet, na způsoby technické ochrany díla a práva informačního managementu. Ačkoliv to již bylo několikrát zmíněno v úmluvě jasně stojí, že počítačový program je chráněn jako dílo literární.²⁴

²² Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

²³ Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

²⁴ Buryan, J. (Citováno 20. 3 2012). *itpravo*. Načteno z <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=136835>

3.5 Právní úprava v právu Evropské unie

Když se počítačové programy začínaly stávat významným faktorem ekonomik v zemích Evropské unie, bylo potřeba sjednotit nebo alespoň k sobě přiblížit právní úpravy v jednotlivých členských zemích. Proto vzniklo několik směrnic, které upravují autorská práva a práva související v Evropské unii:

1. *Směrnice 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů;*
2. *Směrnice 92/100/EHS o právu na pronájem a na půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví;*
3. *Směrnice 93/83/EHS o koordinaci určitých pravidel z oboru práva autorského a práv souvisejících s právem autorským vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos;*
4. *Směrnice 91/98/EHS o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv souvisejících s právem autorským;*
5. *Směrnice 96/9/EHS o právní ochraně databází;*
6. *Směrnice 2001/29/EHS o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv souvisejících v informační společnosti (v české literatuře též označována jako „Informační směrnice“).²⁵*

3.6 ACTA

Dohoda ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement) má výrazně pomoci v boji proti internetovému pirátství. Všechna vyjednávání od roku 2007, kdy dohoda začala vznikat, byla tajná a až v roce 2010 byla publikována její první verze. Po zveřejnění dohody se zvedla vlna protestů kvůli některým částem, a proto se text dohody výrazně zmínil a některé kontroverzní pasáže z dohody úplně zmizely. Několik částí zůstalo tzv. „dobrovolných“ a bude záležet na jednotlivých státech, jestli tyto pasáže včlení do svého právního řádu.²⁶

²⁵ Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

²⁶ Michálek, J. (Citováno 22. 3 2012). *cnwes*. Načteno z <http://www.cnews.cz/analyza-acta-zostreny-boj-za-dusevni-vlastnictvi>

Tvůrci dohody se nás snaží přesvědčit, že tvrdší vynucování duševního vlastnictví povede k ekonomické prosperitě. Nicméně dojem z dohody kazí tajná vyjednávání pod velkým vlivem filmových a nahrávacích korporací. Dále dohoda považuje za standardní kontrolu počítačů, telefonů, atd. na hranicích.²⁷ V praxi by nemělo být technicky možné, aby každému při přejezdu hranic kontrolovali obsah počítače nebo mobilního telefonu. Může se však stát, že by si celník náhodně vybral člověka a prohlídkou harddisku jeho počítače by strávil několik hodin a jemu by mezitím uletělo letadlo nebo by nestihl důležité jednání. A to se ještě pomíjí, že by v počítači mohly být například osobní fotky nebo jiné soubory, ke kterým by celník měl přístup.

Dále je v dohodě možnost odpojení uživatele od internetu a různá další opatření, která výrazně omezují lidská práva. Jedním z účelů dohody je i regulace Internetu, kde se po státech požaduje zavedení urychlených nápravných opatření. Tyto opatření mají mít odrazující účinek, aby se lidé začali vyhýbat opakovanému porušování autorských práv.²⁸ Požadavky v dohodě nás vedou k zavedení systému, ve kterém je běžné odpojovat uživatele od Internetu nebo blokovat přístup k internetovým stránkám. V dohodě se počítá s mnohamilionovými pokutami na základě ušlého zisku a nebo zabavování majetku soudy podle ušlého zisku.

Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky představuje dohodu jako

- 1. mezinárodní nástroj k potírání pirátství a padělatelství,*
- 2. zavedení vyšších standardů v oblasti vynucování práv duševního vlastnictví než jaké stanovuje dohoda TRIPS,*
- 3. zavedení prostředků ochrany práv duševního vlastnictví občanským a trestním právem, možnost účinně zasahovat proti transportu nelegálního zboží na hranicích,*

²⁷ Michálek, J. (Citováno 22. 3 2012). *cnwes*. Načteno z <http://www.cnews.cz/analyza-acta-zostreny-boj-za-dusevni-vlastnictvi>

²⁸ Michálek, J. (Citováno 22. 3 2012). *cnwes*. Načteno z <http://www.cnews.cz/analyza-acta-zostreny-boj-za-dusevni-vlastnictvi>

4. účinnou mezinárodní spolupráci příslušných úřadů při vynucování duševního vlastnictví.²⁹

Ministr průmyslu a obchodu uvedl, že by se legislativa České republiky neměla kvůli dohodě nijak měnit a ještě by z ní měli mít prospěch čeští exportéři, protože dohoda postihuje padělané zboží.

Dohoda se člení do šesti kapitol, z nichž podstata dohody je obsažena v kapitole druhé, která stanovuje právní rámec vynucování „duševního vlastnictví“:

Preambule

Kap. 1: Výchozí ustanovení a obecné definice

Oddíl 1: Výchozí ustanovení

Oddíl 2: Obecné definice

Kap. 2: Právní rámec pro prosazování práv k duševnímu vlastnictví

Oddíl 1: Obecné povinnosti

Oddíl 2: Občanskoprávní prosazování

Oddíl 3: Opatření na hranicích

Oddíl 4: Trestněprávní prosazování

Oddíl 5: Prosazování práv k duševnímu vlastnictví v digitálním prostředí

Kap. 3: Postupy prosazování

Kap. 4: Mezinárodní spolupráce

Kap. 5: Institucionální opatření

Kap. 6: Závěrečná ustanovení³⁰

Ze znění dohody je patrné, že je jednoznačně navržena ve prospěch nositelů práv (vydavatelů, nakladatelů, hudebních a filmových korporací). Při vytváření dohody ACTA měli její tvůrci více diskutovat s veřejností a odborníky a neměli ji psát za zavřenými dveřmi. Dohoda je stále v jednání a bude se o ní stále diskutovat.

²⁹ Michálek, J. (Citováno 22. 3 2012). *cnwes*. Načteno z <http://www.cnews.cz/analyza-acta-zostreny-boj-za-dusevni-vlastnictvi>

³⁰ Michálek, J. (Citováno 22. 3 2012). *cnwes*. Načteno z <http://www.cnews.cz/analyza-acta-zostreny-boj-za-dusevni-vlastnictvi>

4 Licenční smlouvy

4.1 Typy licenčních smluv

Při ochraně autorských práv je důležité mít řádně sepsanou licenční smlouvu, která představuje standardní nástroj, pomocí kterého vykonavatel majetkových práv k softwaru dává svolení k užití daného počítačového programu dalším osobám, které majiteli platí odměnu za poskytnutí licence.

Základní aspekty licenční smlouvy k předmětům autorskoprávní ochrany jsou vymezeny v autorském zákoně, nicméně při posuzování konkrétního právního vztahu založeného licenční smlouvou nejsou bez významu ani normy občanského, eventuálně obchodního zákoníku.

Existují různé podoby licenční smlouvy, jde ji uzavřít písemně, ústně, ale i stažením freeware z internetu. Jediná výjimka je tzv. výhradní licence. To znamená, že uživatel, který má tuto licenci, bude jediným oprávněným k užívání softwaru a smlouva mu musí být doručena písemnou formou.³¹

Zákon připouští některé výjimky, kdy uživatel nemusí získávat zvláštní souhlas majitele autorských práv. V České republice se nelze zcela zříci autorských práv, ale existuje řada možností, jak svá práva k software radikálně omezit, aby mohlo dojít k jeho jednodušší a rychlejší distribuci.

4.1.1 Shareware

Jedná se o volně šiřitelné programy, které lze bezplatně využívat, ale obvykle se na ně stahují určitá omezení (například časová – trial verze). Po vypršení doby, po kterou lze produkt bezplatně využívat, je uživatel vyzván, ať produkt zaregistruje nebo případně

³¹ Sýkora, M. M. (Citováno 20. 3 2012). *Volný software a autorské právo*. Načteno z <http://www.pravoit.cz/article/volny-software-a-autorske-pravo>

zaplatí poplatek, aby mohl produkt dále využívat.³² I když program nezaregistrujeme, často ho lze nadále využívat, nicméně dalším užíváním produktu dochází k porušování autorských práv, protože porušíme licenční podmínky, se kterými se setkáme při instalaci.³³

Program nejde upravovat a používání produktu může být omezeno pro nekomerční či osobní potřebu. Shareware je obvykle levnější, než jiné funkčně obdobné komerční aplikace, protože autor či výrobce často ušetřil na nákladech za marketing a distribuci.

4.1.2 Freeware

Podle názvu už poznáme, že jde o volně šiřitelný software. Autoři využívají možnost volné distribuce, ale doba užívání produktu a jeho rozsah je neomezený. Přesto autorovi zůstávají jeho práva, těmi si většinou zajišťuje, že software nebude nikdo upravovat a bude určen pro osobní potřebu. Pokud se někdo pokusí freeware využít pro osobní obohacení, dojde k porušení autorských práv.³⁴ Tento software se často využívá k tomu, aby jeho autor vešel ve všeobecnou známost a tím by si zajistil svoji popularitu a jeho další (už placená) díla by se lépe prodávala.

4.1.3 Public domain

Při používání software, který spadá do kategorie public domain se nemusíme bát porušení autorského práva, protože autor povolil jeho volné využití bez nároků na ochranu díla. Software je tedy volně šiřitelný a lze v něm provádět úpravy. V právním řádu České republiky ale platí, že se nikdo nemůže vzdát svých autorských práv, a proto se musí

³² Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

³³ Sýkora, M. M. (Citováno 20. 3 2012). *Volný software a autorské právo*. Načteno z <http://www.pravoit.cz/article/volny-software-a-autorske-pravo>

³⁴ Sýkora, M. M. (Citováno 20. 3 2012). *Volný software a autorské právo*. Načteno z <http://www.pravoit.cz/article/volny-software-a-autorske-pravo>

využít tzv. bezúplatná licence nebo poskytnutí práva dílo využívat podle § 11 odst. 3 AutZ.³⁵

4.1.4 Creative commons

Jde o neziskovou organizaci, která vytvořila soubor licencí, které pomáhají autorovi radikálně omezit autorská práva. Tímto způsobem se autoři v řadě zemí snaží vyřešit problém s automatickým získáváním práv při vytvoření produktu. Tento způsob používají hlavně začínající subjekty, protože pomáhá rychlému šíření a tím i růstu popularity.

Největší výhodou je, že si autor může vybrat jaká práva chce uplatňovat, takže místo “All Rights Reserved” se použije termín “Some Rights Reserved”. Existují čtyři základní typy licencí.

Attribution umožňuje chráněné dílo kopírovat, šířit, zobrazovat a převádět pouze s uvedením autora. Noncommercial umožňuje rozmnožovat, rozšiřovat, vystavovat a sdělovat dílo a z něj odvozená díla pouze pro nekomerční účely. No Derivative Works umožňuje kopírovat, šířit, zobrazovat a předvádět copyrightované dílo pouze v původní podobě, nikoli díla z něj odvozená. Share Alike umožňuje ostatním distribuovat odvozená díla, avšak pouze pod licenci identickou s licenci původního díla. Licence lze mezi sebou kombinovat, aby se dalo lépe vyhovět požadavkům autorů.³⁶

4.2 Důvody uplatňování autorského práva

Snad každý člověk se ve svém životě setkal s porušením autorského zákona. Ať už to byl on, kdo porušil autorský zákon, nebo se ocitl v situaci, kdy byla porušena jeho autorská práva. Nicméně autor (či jiná oprávněná osoba) může, ale i nemusí, přistoupit k vymáhání svých práv.

³⁵ Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

³⁶ Sýkora, M. M. (Citováno 20. 3 2012). *Volný software a autorské právo*. Načteno z <http://www.pravoit.cz/article/volny-software-a-autorske-pravo>

- 1) *Oprávněná osoba utrpí nebo získá dojem, že může utrpět újmu (často, ale ne výhradně, finanční povahy).*
- 2) *Oprávněná osoba nabude dojem, že vy využíváte dílo ke svému vlastnímu (opět většinou finančnímu) prospěchu.*
- 3) *Oprávněná osoba má dojem, že utrpí její jiné zájmy (určitá sběrná kategorie).³⁷*

První bod představuje případ, kdy jedna strana poškodí stranu druhou, a to hlavně finančně například tím, že poskytne ostatním uživatelům ke stažení data, která je možné získat jedině za úplatu. Tohle je jedno z nejčastějších porušení autorských práv, data jsou obvykle nahrána na server, odkud jsou volně přístupná ostatním uživatelům a lze je beztrešně stáhnout.

Druhý bod je úzce spjat s bodem prvním, avšak zde nejsou data poskytována zadarmo, ale uživatelé si je musí koupit za sníženou cenu, než za kterou by software získali od původního poskytovatele.

Ve třetím případě se subjekty domáhají svých práv, protože se bojí, aby neutrpěla jejich pověst. Hlavně u velkých firem by to mohlo způsobit odliv zákazníků a oni by utrpěli značnou finanční ztrátu. A svojí pošramocenou pověst by dávaly do pořádku řadu měsíců.

³⁷ Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

5 Rizika a hrozby

5.1 Softwarové pirátství

Softwarovým pirátstvím se rozumí všechny možné formy užívání softwaru bez oprávnění. Za pirátstvím lze považovat nejen stahování nelegálních kopií softwaru, ale i získávání neoprávněného přístupu k chráněnému softwaru tzv. cracking. Do pirátství spadá i porušení licenčních podmínek například, když program nainstalujeme na více počítačích než je psáno v licenční smlouvě.

Softwarové pirátství tady nebylo vždycky, s jeho rozmachem souvisí vývoj moderních technologií a rozvoj Internetu. Dříve se počítač sotva vešel do jedné místnosti, ale lidstvo si uvědomovalo, že v počítačích leží jeho budoucnost, a proto se stále pracovalo na zmenšování počítačů a zvyšování jejich výkonu, aby se mohly dostat do každé domácnosti. Postupem času si lidé domácnost bez počítače nemohli představit.

Na začátku si všichni nemohli dovolit software, který zrovna potřebovali, a proto se začaly hledat způsoby, jak si takový software pořídit a přitom se vyhnout placení poplatků. Šíření nelegálních kopií programů nejprve probíhalo pomocí vypalovaček. Vypalovací proces však trval poměrně dlouho a během vypalování se na počítači nedalo pořádně pracovat. Nikoho v tu dobu nenapadlo, že CD/DVD v budoucnosti začnou nahrazovat speciální média HD- DVD a BlueRay. Postupem času se od hmotných nosičů upustilo a nelegální software se šíří pomocí uploadu a downloadu po internetu.

5.2 Crack

Původně nebyl software vůbec chráněný a mohl ho zkopírovat i úplný amatér. Výrobci rychle pochopili, že musejí své produkty začít chránit, jinak přijdou o značné peníze, a proto začali na nosiče umisťovat nejrůznější druhy ochrany, které měli na úkol ztížit nebo úplně zabránit nelegálnímu šíření a užívání. Přesto se vždy našel někdo, kdo dokázal ochranu prolomit a podělil se o svůj způsob překonání ochrany s ostatními.

To vedlo k tomu, že se lidé rozhodli zakládat skupiny na prolamování ochrany software, jako jsou například Skidrow, Reloaded nebo Razor. Tyto skupiny to nedělají pro osobní zisk, protože jejich filozofie je, že když se vám hra líbí, tak si jí koupíte a podpoříte tím její vývojáře.

5.3 Warez

Za warez lze označit všechna autorská díla, která se nelegálně objevují na internetu. To je prakticky vše, co nemá po stránce autorského práva v pořádku licenci. Za warez můžeme například považovat nelegální kopie her, filmů nebo počítačových programů, v podstatě cokoliv co si nepořídíme legálně.

Pojem warez je spojován až s rozvojem internetu. Hojně se začal používat, až když běžní uživatelé zjistili, že na internetu jde dělat i něco více, než si jen přečíst e-mail nebo se podívat, co je nového ve světě. Stále více uživatelů začalo využívat P2P (peer – to – peer sítě) nebo internetové úložny dat.

Šíření warezu přes internet pomáhají zejména internetoví poskytovatelé, protože jejich nabídka vysokorychlostního internetu a často i neomezeného limitu přenosu dat za příznivou cenu, je jedním z důvodů, proč warez prožívá svůj zlatý věk. Rozmachu softwarového pirátství přispívá jednoduchá obsluha P2P klientů, kterou zvládne běžný uživatel během několika minut.

5.4 Torrent

Hlavní rozdíl oproti klasickým sítím, které umožňují sdílení souborů, je v tom, že každý soubor je charakterizován malým souborem, který je velký několik desítek kb a obsahuje všechny informace o souboru, který chceme stáhnout. Když chceme stáhnout soubor pomocí torrentu, musíme mít v počítači nainstalovaný některý z tzv. torrent klientů (uTorrent, BitLord, atd.), pomocí kterého požadovaný soubor stáhneme.

Jestliže se pustíme do stahování pomocí Torrentů, musíme počítat s tím, že budeme porušovat autorský zákon, protože když soubor stahujeme, může docházet k uploadu stažených částí jinému uživateli torrent klienta, který stahuje stejný soubor a chybí mu právě ty části, které se nacházejí v našem počítači. Často lze upload omezit nebo zcela zrušit, ale platí úměra, že čím vyšší je povolený upload dat, tím rychleji se stahuje, protože uživatelé, kteří stahují od nás, nestahují od jiných zdrojů a na nás tak zbude větší datový tok.

Před tím než se začne stahovat soubor, musí se sehnat potřebný torrent. Nejznámější servery, které umožňují vyhledávání Torrentů, jsou například Piratebay.org a TorrentSpy. Často k souboru, který chceme stáhnout, existuje několik Torrentů, a proto je důležité vybrat ten správný. Nejlepší je se podívat, kolik uživatelů daný soubor stahuje a přečíst si komentáře u souboru, aby se nezačal stahovat nějaký zavirovaný nebo zcela jiný soubor.

5.5 Úložiště dat

Mezi největší úložiště dat na internetu je považován například Rapidshare. Fungují tak, že svým registrovaným členům poskytnou určitý datový prostor pro upload jejich dat. Provozovatelé serverů často vůbec nebo nedostatečně kontrolují obsah nahraných souborů, a proto se tato úložiště hemží nelegálním softwarem. Provozovatelé serverů vydělávají hlavně na tzv. prémium účtech, které si uživatelé mohou na určitou dobu zaplatit. Pro vlastníka tohoto účtu neplatí omezení, jako na běžného uživatele, který musí po každém staženém souboru počkat určitou dobu, než bude moci opět stahovat.

Budoucnost velkých úložišť vypadá nejistě, protože jedno z největších úložišť (Megaupload), bylo uzavřeno a zakladatelé webu a jejich spolupracovníci byli obviněni z porušování autorských práv.

5.6 FTP servery

Jedná se o úložny dat, ale zpravidla pro privátní účely. Většinou jsou užívány malými komunitami uživatelů, kteří si přes server vyměňují data. Jejich velká nevýhoda je, že nejsou tak objemné a rychlé jako výše zmíněná úložiště.

6 Kolektivní správa práv

6.1 Právní úprava kolektivní správy

Kolektivní správou práv se zabývá IV. Hlava autorského zákona. Zákon pojednává o organizacích, které zastupují větší množství osob, kterým náleží majetková práva autorská a nebo majetková práva související s právem autorským. Nemusí zastupovat přímo autora, ale i osoby nebo společnosti, která mají oprávnění k výkonu práva.

Pro získání ochrany je nutné, aby to nositel práva písemně oznámil příslušnému kolektivnímu správci a ten pak zařadí dílo do rejstříku.

Za výkon kolektivní správy práv není považováno uzavření licenční nebo jiné smlouvy, ani příležitostné nebo krátkodobé zastupování jiných než povinně kolektivně spravovaných práv.

Povinně kolektivně spravovanými právy jsou:

a) právo na odměnu za

- 1. užití uměleckého výkonu, zaznamenaného na zvukový záznam vydaný k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání,*
- 2. užití zvukového záznamu, vydaného k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání,*
- 3. zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu na podkladě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu nebo jiného záznamu přenesením jeho obsahu pomocí přístroje na nenahraný nosič takového záznamu,*
- 4. zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu fyzické osoby nebo pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby pomocí přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin na papír nebo podobný podklad, a to i prostřednictvím třetí osoby,*

5. opětný prodej originálu díla uměleckého,

b) právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla či výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam,

c) právo na užití kabelovým přenosem děl, živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový záznam nebo na zvukově obrazový s výjimkou takových výkonů, jejichž zvukový záznam byl vydán k obchodním účelům [písmeno a) bod 1], a dále právo na užití kabelovým přenosem zvukově obrazových záznamů a zvukových záznamů jiných než vydaných k obchodním účelům [písmeno a) bod 2];³⁸

6.2 Organizace kolektivní správy

Na území České republiky působí 5 organizací, které se zabývají kolektivní správou autorských práv. Každá z organizací má své pole působnosti.

K 31. 12. 2006 měli na území České republiky sídlo následující kolektivní správci:

- *DILIA – Divadelní, Literární a Audiovizuální agentura*
- *OSA – Ochranný Svaz Autorský pro práva k dílům hudebním*
- *INTERGRAM – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů*
- *OOA-S – Ochranná Organizace Autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl*
- *GESTOR – Ochranný svaz autorský.*³⁹

³⁸ Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

³⁹ Hrabánek, J. (Citováno 20. 3 2012). *epravo*. Načteno z <http://www.epravo.cz/top/clanky/film-z-hlediska-autorskeho-prava-otazky-a-odpovedi-55613.html>

7 Softwarové pirátství v České republice

7.1 Nelegální software

Nelegální užívání softwaru může být závažným problémem. Domácnosti i firmy odpovídají za stav a legálnost softwaru ve svých počítačích.

Tabulka č. 1 - Míra pirátství v jednotlivých státech Evropské unie

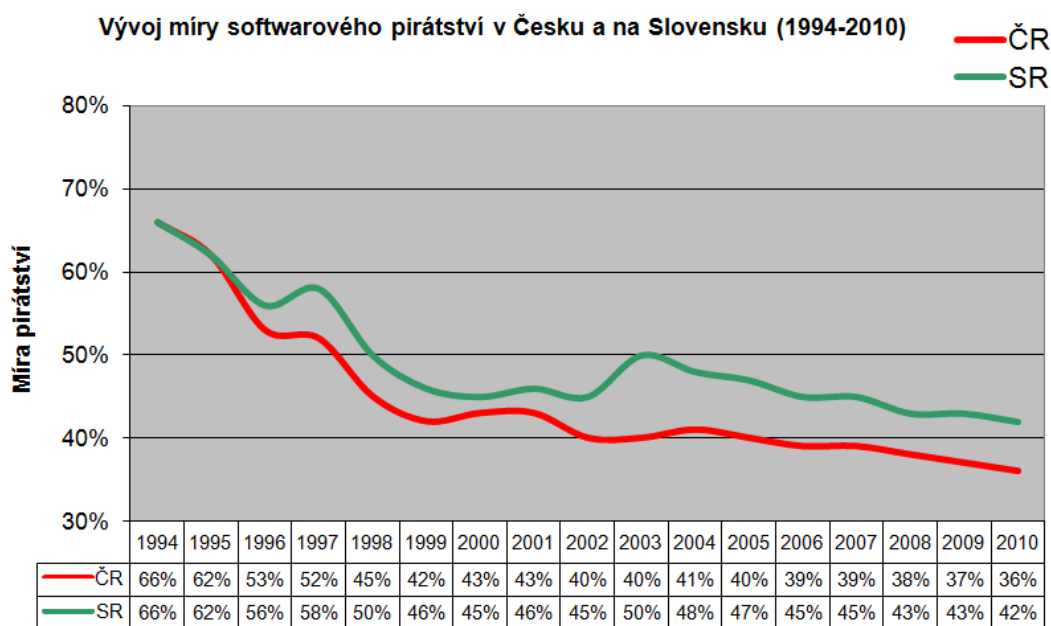
pořadí	země	rozdíl	MÍRA PIRÁTSTVÍ			ZTRÁTY V MIL. USD	
			2010	2009	2008	2010	2009
1.	Lucembursko	-1%	20%	21%	21%	\$ 31	\$ 30
2.	Rakousko	-1%	24%	25%	24%	\$ 209	\$ 212
3.	Belgie	0	25%	25%	25%	\$ 233	\$ 239
4.	Finsko	0	25%	25%	26%	\$ 193	\$ 175
5.	Švédsko	0	25%	25%	25%	\$ 411	\$ 304
6.	Dánsko	0	26%	26%	25%	\$ 208	\$ 203
7.	Německo	-1%	27%	28%	27%	\$ 2 096	\$ 2 023
8.	Velká Británie	0	27%	27%	27%	\$ 1 846	\$ 1 581
9.	Nizozemí	0	28%	28%	28%	\$ 591	\$ 525
10.	Irsko	0	35%	35%	34%	\$ 137	\$ 125
11.	Česká republika	-1%	36%	37%	38%	\$ 195	\$ 174
12.	Francie	-1%	39%	40%	41%	\$ 2 579	\$ 2 544
13.	Portugalsko	0	40%	40%	42%	\$ 228	\$ 221
14.	Maďarsko	0	41%	41%	42%	\$ 131	\$ 113
15.	Slovensko	-1%	42%	43%	43%	\$ 63	\$ 65
16.	Malta	-2%	43%	45%	45%	\$ 6	\$ 7
17.	Španělsko	1%	43%	42%	42%	\$ 1 105	\$ 1 014
18.	Slovinsko	1%	47%	46%	47%	\$ 47	\$ 39
19.	Kypr	0	48%	48%	50%	\$ 17	\$ 16
20.	Itálie	0	49%	49%	48%	\$ 1 879	\$ 1 733
21.	Estonsko	0	50%	50%	50%	\$ 23	\$ 19
22.	Litva	0	54%	54%	54%	\$ 38	\$ 31
23.	Polsko	0	54%	54%	56%	\$ 553	\$ 506
24.	Lotyšsko	0	56%	56%	56%	\$ 30	\$ 24
25.	Řecko	1%	59%	58%	57%	\$ 301	\$ 248
26.	Rumunsko	-1%	64%	65%	66%	\$ 195	\$ 183
27.	Bulharsko	-2%	65%	67%	68%	\$ 113	\$ 115
	Evropská unie	0%	35%	35%	35%	\$ 13 458	\$ 12 469
	SVĚT		42%	43%	41%	\$ 58 754	\$ 51 443

Zdroj: http://portal.bsa.org/globalpiracy2010/downloads/press/pr_czech_czech.pdf

Míra pirátství je v každé zemi různá, ale z tabulky lze vyčíst, že ve vyspělejších zemích je pirátství na nízké úrovni. V České republice od roku 2008 do 2010 klesal podíl nelegálního softwaru každý rok o 1%, a i proto se drží na 11. místě mezi státy Evropské unie. Z hodnot zobrazených v tabulce lze konstatovat, že softwarové pirátství je nejnižší v rozvinutých zemích. Nejvyšší míra pirátství je zatím v Rumunsku a Bulharsku, i když je patrné, že se u nich výskyt nelegálního softwaru v počítačích každým rokem snižuje.

Přestože klesá míra softwarového pirátství způsobené škody od roku 2009 do 2010 vzrostly ve světě o 7 311 a v České republice o 21 mil. amerických dolarů. Z toho lze usoudit, že piráti se zaměřují na dražší počítačové programy.

Obrázek č. 1 - Vývoj pirátství v Česku a na Slovensku

Zdroj: http://portal.bsa.org/globalpiracy2010/downloads/press/pr_czech_czech.pdf

Oproti Slovenské republice dokázala Česká republika učinit obrovský pokrok a od roku 1994, kdy byla míra pirátství 66% ji dokázala srazit o 30%. Největší pokrok byl učiněn do roku 1999, kdy se podíl nelegálního softwaru v počítačích snížil o 24% na 42%.

7.2 Nelegální software ve firmách

V České republice se nelegálně užívá 36% softwaru a tuzemské softwarové společnosti kvůli tomu přicházejí o tržby v hodnotě 3.7 miliardy korun. Průměrná výše kompenzace určené poškozeným výrobcům softwaru za rok 2010 činí 260 tisíc korun. Oproti roku 2009 se tato částka zvýšila o 4 procenta. Podle zákona mohou poškození výrobci žádat až dvojnásobek hodnoty nelegálně užívaného softwaru a u nich nalezený nelegální počítačový program musí rovněž zakoupit.⁴⁰

Softwarové pirátství se nejčastěji prozradí na základě oznámení. Nejčastěji na problémy upozorňují firmy, které si stěžují na nekalou konkurenci (50 %), dále jsou to zaměstnanci firmy (40 %) a nakonec ostatní možnosti (10 %). K oznámení pirátství ve firmě mají zaměstnanci především 2 důvody. Prvním je, že se chtějí pomstít zaměstnavateli (71 %) a druhý, že chtějí vyjádřit nesouhlas s pirátstvím (29 %).⁴¹

7.3 Odpovědnost za nelegální software ve firmách

Při zjištění nelegálního softwaru v počítači, je nutné zjistit, kdo nese odpovědnost za porušení licenčních podmínek. Všechny firmy nemusejí mít stejně nastavené podmínky správy softwaru, a proto je možné, že za nelegální software ponese odpovědnost různí lidé například: správce sítě nebo řadový zaměstnanec. Záleží hlavně na tom, jak se software do počítače dostal. I když bude zaměstnanec používat nelegální software, nemusí se jednat o trestně právní jednání. Každý zaměstnanec si nemůže ověřovat, zda je software v počítači legální, proto je za software obecně odpovědná osoba, která má v kompetenci správu softwaru. Zaměstnanec ponese odpovědnost pouze tehdy, pokud software do počítače nainstaloval úmyslně bez pokynu pověřené osoby.

⁴⁰ BSA. (Citováno 20. 3 2012). BSA. Načteno z http://portal.bsa.org/globalpiracy2010/downloads/press/pr_czech_czech.pdf

⁴¹ Dočekal, D. (Citováno 20. 3 2012). *feedit*. Načteno z <http://www.feedit.cz/wordpress/2011/12/12/nejvice-pripadu-softwaroveho-piratstvi-se-resi-na-ustecku-a-v-praze/>

7.4 Metoda ochrany software

Zaměstnanec i zaměstnavatel by měl počítat s odpovědností, za stav softwaru na firemních počítačích. Často se tak neděje a zaměstnanci instalují do firemních počítačů nelegální programy a nebo zaměstnavatelé nedodržují licenční podmínky a například instalují software na více počítačů, než je smlouveno.

Ne vždy se lze vyhnout instalaci nelegálního softwaru do počítače, který byl svěřen do rukou zaměstnanci. Proto je při předávání počítače zaměstnanci nutné ošetření práv a povinností zaměstnance dostatečnou právní úpravou. Zaměstnanec by podpisem smlouvy stvrzoval, že převzal počítač, na kterém je instalován pouze legální software, a že se vyhne instalaci programů do počítače, pokud nedostane od zaměstnavatele písemný pokyn. Na dodržování by bylo dohlíženo tzv. softwarovým auditem, kde by program nebo pověřená osoba kontrolovala legálnost programů v počítači. Zaměstnanec, u kterého by se prokázalo, že porušil dohodnuté podmínky, by si měl být vědom pracovněprávní (náhrada škody, ukončení pracovního poměru), ale i trestněprávní (pobyt ve vězení) odpovědnosti. Škoda by se mohla vyšplhat i do několika milionů korun, protože kromě poplatků za porušení licenční smlouvy, by viník mohl ohrozit i chod firmy a musel by firmě nahradit škody za zakázky, které by dostala konkurence.

Další ze způsobů, jak zabránit instalaci nelegálního softwaru na firemní počítač je nastavení oprávnění. Administrátor nastaví přístupová jména a hesla pro jednotlivé zaměstnance a ti se na jejich základě budou přihlašovat do systému. Pokud se ve firmě bude vyskytovat větší počet osob, které by měly mít stejná přístupová práva k souborům, tak je nejlepší vytvořit skupinu, u ní navrhnout práva a vybrané zaměstnance do ní zařadit. Kdyby byl v počítači nalezen nelegální software, bylo by možné dohledat kdo a kdy ho instaloval, protože by software byl instalován pod viníkovým loginem.

Závěr

V práci jsou rozebrány jednotlivé aspekty týkající se ochrany softwaru v České republice. Cílem bylo obecně popsat problematiku autorskoprávní ochrany v České republice a na jejím základě navrhnout jednoduchou metodu ochrany softwaru ve firmách. Dále je práce zaměřena na ochranu softwaru pomocí autorského zákona, mezinárodní smlouvy a krátkou analýzu softwarového pirátství v České republice.

Cílem rovněž bylo upozornit na nejvýznamnější způsoby šíření nelegálního softwaru, se kterými se dnešní společnost střetává. Díky jednoduché uživatelské náročnosti, kterou zvládne běžný uživatel během pár minut, míra softwarového pirátství v domácnostech pomalu roste. Lidé mnohdy ani netuší, že mají nelegální software ve svém počítači, protože si pořádně nepřečtou softwarové podmínky a neví, jak s počítačovým programem správně nakládat. Naproti tomu si firmy dávají větší pozor na legálnost softwaru ve svých počítačích.

Ze shromážděných teoretických poznatků lze usoudit, že právní úprava České republiky je dostačující a není jí potřeba dále měnit, protože navrhované změny, které má přinést nová mezinárodní dohoda, by znamenaly řadu omezení a možná i dokonce omezování lidských práv a svobod.

Zdroje

Seznam použité literatury

Čermák, J. (2003). *Internet a autorské právo 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Linde a. s.

Smejkal, V. (2001). *Internet a §§§*. Praha: Grada Publishing, spol s. r. o.

Kříž, J. a kol. (2001). *Autorský zákon a předpisy související - komentář*. Praha: Linde a. s.

Internetové zdroje

BSA. (Citováno 20. 3 2012). *BSA*. Načteno z http://portal.bsa.org/globalpiracy2010/downloads/press/pr_czech_czech.pdf

Buryan, J. (Citováno 20. 3 2012). *itpravo*. Načteno z <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=136835>

epravo.cz, r. (Citováno 20. 3 2012). *epravo*. Načteno z <http://www.epravo.cz/top/clanky/parizska-umluva-na-ochranu-prumysloveho-vlastnictvi-4030.html?mail>

Hrabánek, J. (Citováno 20. 3 2012). *epravo*. Načteno z <http://www.epravo.cz/top/clanky/film-z-hlediska-autorskeho-prava-otazky-a-odpovedi-55613.html>

Michálek, J. (Citováno 22. 3 2012). *cnwes*. Načteno z <http://www.cnews.cz/analyza-acta-zostreny-boj-za-dusevni-vlastnictvi>

Sýkora, M. M. (Citováno 20. 3 2012). *Volný software a autorské právo*. Načteno z <http://www.pravoit.cz/article/volny-software-a-autorske-pravo>

Dočekal, D. (Citováno 20. 3 2012). *feedit*. Načteno z <http://www.feedit.cz/wordpress/2011/12/12/nejvice-pripadu-softwaroveho-piratstvi-se-resi-na-ustecku-a-v-praze/>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Míra pirátství v jednotlivých státech Evropské unie.....- 32 -

Obrázek č. 1: Vývoj pirátství v Česku a na Slovensku.....- 33 -